

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

DANSK SELSKAB FOR MARINBIOLOGI

Referat fra Temadag om Fremtidens planlægning og arealanvendelse af havet. Torsdag d. 26. september 2013 hos Danmarks Rederiforening.

Fremtidens planlægning og arealanvendelse af havet

Formålet med temadagen var at belyse og diskutere muligheder og udfordringer for den fremtidige arealanvendelse på havet, særligt i lyset af de kommende års arbejde med gennemførelsen af det nye EU-direktiv om rammer for planlægning på havet. I temadagen deltog et bredt udsnit af danske og internationale organisationer, myndigheder og forskere med interesser på og for havet.

Temadagens første runde

Charles N. Ehler, fra Ocean Vision Consulting, Intergovernmental Oceanographic Commission, UNESCO, France, slog til lyd for at holde havplanlægning simpel. Han gennemgik den model for havplanlægning, som UNESCO/IOC har udviklet, og som ligger til grund for Havplangruppens rapport. Som ved planlægningen på land er der tale om en cyklisk proces. Havplanlægning fungerer nu i 20 lande. Om 10 år vil 50 lande være med. Ehler understregede, at havplanlægning forudsætter en myndighed, som er autoriseret af regeringen, og at der således er tale om en politisk proces, samtidig med at der afsættes tilstrækkelige ressourcer til opgaven. Desuden understregede han, at det er afgørende, at der er taget stilling til, hvordan planen skal implementeres.

Alec Taylor, fra RSPB og BirdLife International UK, konstaterede, at der er langt igen før den britiske havplanlægning i praksis er økosystembaseret på trods af gode intentioner og lovformuleringer. Taylor pegede fx på, at data og viden om fugle er ringe hos de britiske planmyndigheder, herunder viden om de økologiske sammenhænge mellem de beskyttede områder og samspillet mellem aktiviteterne i konkrete områder på havet. Taylor lagde vægt på interesseorganisationernes deltagelse i planlægningsprocessen, herunder ved personlige møder og telefonsamtaler samt ved at NGO'erne tager planlæggerne med på besigtigelse af havnaturen.

Max Nielsen, fra Københavns Universitet, mente, at der må sættes værdi på naturen, hvis anvendelsen af ressourcerne på havet skal kunne planlægges optimalt, eller omvendt man skal kunne opnå god miljøtilstand billigst muligt. Nielsen præsenterede en ramme for dette, hvor havstrategidirektivet bidrager med indikatorerne for god miljøtilstand, økosystemtilgangen beskriver samspillet mellem sektorerne, havplanlægningen giver de legale rammer for optimeringsprocessen og grønne afgifter indgår som reguleringsmekanisme. Hovedvanskeligheden med rammen er dog, at der mangler data bl.a. fordi det fortsat er vanskeligt eller umuligt at værdisætte naturen.

Dansk Selskab for Marinbiologi

www.dsfmb.dk

dansk.sfmb@gmail.com

Netbank [reg.nr.](http://reg.nr) 1551, konto-nr. 0001391275

Thomas Andersson, fra Hav- og Vattenmyndigheten, Sverige, gennemgik de svenske erfaringer med havplanlægning på grundlag af udredningsarbejdet fra 2010. Der foreligger endnu ikke noget legalt grundlag eller politiske retningslinjer. Samspillet med kommunerne, som har plankompetencen ud til 12 sømil, er derfor også uafklaret. Regeringen har dog accepteret forudsætningen om, at planlægningen skal være økosystembaseret. Hav- og Vandmyndigheden arbejder således ind til videre med det tekniske grundlag, dataindsamling mv. for den kommende planlægning.

Diskussion:

Er Natura 2000 god nok til at beskrive natur og miljø i planlægningsprocessen? Svaret var temmelig entydigt nej, idet der er huller i systemet og der mangler viden om områdernes repræsentativitet og økologiske sammenhæng. Det fremgik endvidere af indlæg senere på dagen, at der mangler vigtige aspekter som fx miljøkemien.

Hvordan kommer man fra plan til gennemførelse og hvordan måler man planens succes? Der var ikke nogle entydige svar på dette, idet man mente det måtte afhænge af planlægningens karakter og indhold, herunder den legale status. Nogle lande har således valgt at give planlægningen grundlag i lovgivning (fx Tyskland), mens andre har valgt at lade planlægningen bygge på politiske tilkendegivelser (fx Norge og Holland). Det fremgik dog også, at gennemførelse af planlægningens mål og bestemmelser i de fleste tilfælde anvender allerede eksisterende virkemidler, fx lovgivning eller økonomiske virkemidler, og at håndhævelse er én af nøglerne til succes. Deltagelse og løbende tilpasning af planerne og planernes virkemidler er andre vigtige aspekter.

Hvordan indgår zoneinddeling og deling af information/ressourcer i planlægningen? Zoneinddeling blev anset for at være et centralt og kraftfuldt virkemiddel i planlægningen. Deling af information og data blev anset for at være afgørende for processen og opfølgningen af planlægningen, men der blev også spurgt til, om delingen kunne omfatte andre forhold, fx delingen af ressourcerne i et bestemt område. Det fremgik af senere indlæg på temadagen, at dette er en central del af planlægningen – mange områder bør kunne anvendes til flere forskellige funktioner.

Hvilke dimensioner bør planlægningen have? Der blev slået til lyd for at planlægningen bør have flere dimensioner, dvs. mindst 3 rummelige dimensioner (havoverfladen, vandsøjlen og havbunden), samt en tidsdimension.

Temadagens anden runde

Lene Westergaard, fra Naturstyrelsen, gennemgik forslaget til direktiv. Westergaard fremhævede, at det er et rammedirektiv med visse minimumskrav, at det er sektorneutralt og altså ikke tillægger nogle af sektorerne særlig vægt, og at det ind til videre kun omfatter 4 sektorer (energi, søtransport, fiskeri og miljø). Vigtigste forpligtelser for medlemslandene er, at de skal gennemføre planlægning på havet, at planlægningen skal være økosystembaseret, og at de skal koordinere med nabolandene. Den praktiske gennemførelse overlades til medlemslandene. Tidsplanen er stram, idet den første havplan og kyststrategi ifølge forslaget skal foreligge i januar 2019.

Jesper H. Andersen, fra Århus Universitet, fandt, at noget måtte være gået tabt ved oversættelsen til dansk. Hvad skete der lige da "spatial" planning blev oversat til "fysisk" planlægning? Dermed kom man til at overse vigtige forudsætninger for økosystemforvaltning og bæredygtighed, fx den

kemiske del af miljøtilstanden. I forlængelse af dette mente Andersen, at direktivforslaget mangler fokus på implementeringen via vandrammedirektivet og havstrategidirektivet. Økosystemtilgangen og forsigtighedsprincippet er for længst godkendt af regeringen og danner grundlaget for de marine direktiver. Der er således ikke grund til en fornyet diskussion af disse udgangspunkter. Andersen pegede endvidere på, at grundlaget for bedømmelsen af tilstanden for natur og miljø i de marine områder er til rådighed og klar til at indgå i planlægningen. I forlængelse af dette mente Andersen ikke, at man kunne planlægge på havet uden at inddrage oplandene.

Laura Storm Henriksen, fra Kystdirektoratet, mente, at havplanlægning ville kunne lette myndighedernes arbejde med behandlingen af sager om anlæg og aktiviteter på søterritoriet, herunder sikre, at der ikke skulle gennemføres omfattende høringer mv. vedrørende ansøgninger, som har små muligheder for at blive godkendt. Som eksempel viste Henriksen, at der i en sag om en landingsplads for vandfly var identificeret 25 høringsparter, samt at der skulle avisannonceres efter ukendte interesseparter. Henriksen fremhævede endvidere, at de restriktive bestemmelser på land betyder, at presset på de kystnære områder stiger. Land og vand bør derfor tænkes sammen i de kommende planer. Men Henriksen konstaterede også, at de enkelte sektors og sektormyndigheders mål ofte er modstriden, og at kampen derfor ville komme til at stå om de fremtidige (politiske) prioriteringer.

Katja Scharmann, fra Energistyrelsen, bedømte, at Danmark uden yderligere efterforskning ikke længere vil være selvforsynende med olie og gas efter 2020. Scharmann fremhævede endvidere, at olie-/gassektoren har behov for et langt perspektiv, eksempelvis 6 år til efterforskning og hvis ressourcerne kan indvindes yderligere 30 år til selve indvindingen. Desuden er seismiske undersøgelser ret arealkrævende, og der er i princippet ikke nogen områder, der ikke vil kunne komme i spil til efterforskning og evt. senere udnyttelse af olie- eller gasforekomster på havområdet.

Jens Peter Hartmann, fra Geodatastyrelsen, mente, at den største udfordring på datasiden er at få etableret de nødvendige aftaler om gensidig adgang til de forskellige institutioners data. Der finder allerede er en infrastruktur for marine planlægningsdata og den er under løbende udbygning. Infrastrukturen bygger på principperne fra INSPIRE-direktivet og dermed på, at data ligger hos de institutioner, der skaber og opdaterer dem, og ikke centralt.

Hilmar Eliassen, fra Danmarks Rederiforening, fandt det afgørende, at søfarten ikke hindres eller tvinges til at sejle omveje af hensyn til andre aktiviteter på havet. Eliassen pegede endvidere på, at offshore operationer må have 100 % operationsfrihed, når vejret tillader, et krav der understreges af at operationerne i fremtiden vil foregå længere og længere ude på havet. Eliassen oplyste, at man med dagens teknologi kun kan arbejde med montage af vindmøller i bølgehøjder på op til 1,5 meter og dermed i gennemsnit 200 dage om året. Endelig understregede Eliassen behovet for samarbejde mellem kyststaterne om planlægningen.

Hans Chr. Sørensen, fra SPOK Aps, præsenterede en række analyser udarbejdet i Windspeed-projektet. Analyserne af egnede områder for vindmøller i Nordsøen havde således vist, at de bedste områder ligger på dansk eller britisk område, men at der ofte er andre væsentlige interesser, der skal tænkes sammen med placeringen. Grundlaget for den videre planlægning af vindmøller er

imidlertid til stede og kan indgå i en mere omfattende planlægning og afvejning af udnyttelsesinteresser for større havarealer – på tværs af territorialgrænser.

Diskussion:

Som oplæg til diskussionen konstaterede **Katherine Richardson**, fra Københavns Universitet, at vi bruger ordene forskelligt. Vækst, grøn vækst, bæredygtighed, natur, biodiversitet er blot eksempler, men det skaber usikkerhed om meninger og værdier. Richardson henviste endvidere til, at vi måske glemmer vigtige aspekter, fx mikroorganismene, som er afgørende for havets tilstand. Vi glemmer måske også, at land og vand reagerer meget forskelligt på menneskelige påvirkninger, og at ødelagte økosystemer ikke kan genskabes. Har vi brugt ressourcerne kommer de ikke igen. Tør vi således give ressourcerne til dem, der betaler mest, eller skal vi vedkende os menneskets ansvar for beskyttelsen og den bæredygtige udnyttelse af naturen og dens ressourcer?

I diskussionen pegede flere erhvervssektorer på, at man har været vant til fri adgang til ressourcer og areal, og derfor er i gang med en mere eller mindre smertefuld tilpasning. Det gælder fx fiskeriet. Erhvervene må imidlertid alle kunne eksistere også på længere sigt, og man anså direktivforslaget om planlægning på havet for et middel til at sikre dette. Vindindustrien venter således en kæmpeudvikling i Nordsøen, som kræver koordinering over grænserne. Sektorerne vurderer endvidere, at direktivet, og dermed planlægningen, vil kunne medvirke til at nedbringe transaktionsomkostningerne samt skabe større forudsigelighed og investeringssikkerhed for fremtidens erhverv på havområdet.

Der blev peget på at multifunktionalitet, fx kunstige rev i vindmølleparkerne, eller en opdeling af aktiviteterne i tid, kunne være løsningen på en række modsatte interesser i samme områder. Der blev tidligere på dagen peget på at zoneopdeling kunne være et vigtigt middel i sammenhængen. Flere pegede på at direktivet er for svagt både normativt og processuelt, og at det sætter fokus på de økonomiske aspekter frem for de økologiske. Der blev i denne sammenhæng peget på at, bedre værdisætning af natur og miljø kunne være en løsning, måske som grundlag for at kræve betaling for udnyttelse af de fælles ressourcer på havet. En anden løsning på udnyttelseskonflikter kunne være at de, der udelukkes fra ressourcerne får udbetalt erstatning.

Det blev endvidere fremhævet, at havplanlægning i mindre grad handler om at producere "planen", men mere om selv processen. Deltagelse fra alle interesserede blev fremhævet i denne sammenhæng, selv om det også blev påpeget at deltagelse ikke i sig selv skaber en holdbar eller fornuftig plan. Adgang til havet burde efter nogles mening spille en større rolle i planlægningen. En deltager pegede afslutningsvis på, at planlægningen på land ikke har ført til forbedringer af naturen, og det sammen gælder planlægningen af vindmøller på havet. Eksempelvis er vindmøllerne ved Rødsand placeret midt i fuglens trækrute. Naturen kan ikke svare igen.